

Załącznik nr 1

Uzasadnienie Uchwały Komisji habilitacyjnej z dnia 6 marca 2023 roku w sprawie wniosku o nadanie doktor Joannie Aleksandrowicz stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o kulturze i religii

Uchwała Komisji powołanej ds. przeprowadzenia postępowania w przewodzie habilitacyjnym dr Joanny Aleksandrowicz została podjęta jednomyślnie, w trybie jawnym. Recenzenci i Członkowie Komisji zapoznali się z dorobkiem naukowym, dydaktycznym oraz organizacyjnym Habilitantki. W czasie zdalnego posiedzenia w dniu 6 marca 2023 roku, zespół obradował w pełnym składzie. Pozytywne konkluzje wszystkich recenzji oraz wyrażone w czasie posiedzenia opinie pozostałych Członków gremium złożyły się na końcową decyzję Komisji, która uznała, że **dr Joanna Aleksandrowicz spełniła ustawowe wymogi związane z uzyskaniem stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o kulturze i religii.**

Habilitantka od 2010 roku jest adiunktem w Instytucie Nauk o Kulturze (wcześniej: Instytucie Nauk o Kulturze i Studiów Interdyscyplinarnych) Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Tytuł magistra kulturoznawstwa (na podstawie rozprawy *Pomiędzy obrazem a wskazówkami zegarów. O estetyce nietrwałości w filmach Wong Kar-waia*) uzyskała w 2005 roku na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach; pięć lat później na Wydziale Filologicznym tejże uczelni otrzymała stopień doktora nauk humanistycznych, również w zakresie kulturoznawstwa. Recenzentami rozprawy doktorskiej pt. *Inspiracje twórczością Goi w kinie hiszpańskim*, napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Tadeusza Miczki, byli: prof. dr hab. Grażyna Stachówna (UJ) oraz prof. dr hab. Jacek Lyszczyna (UŚ).

Wśród osiągnięć dr Joanny Aleksandrowicz znajdują się trzy monografie: pierwsza z nich, pt. *Pomiędzy obrazem a wskazówkami zegarów. O estetyce nietrwałości w filmach Wong Kar-waia* (Wydawnictwo Rabid, Kraków 2008) powstała na podstawie rozprawy magisterskiej; druga – *Pomiędzy płótnem a ekranem. Inspiracje twórczością Goi w kinie hiszpańskim* (Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2012) – na podstawie rozprawy doktorskiej; trzecia wreszcie – *Obrazy Andaluzji w kinie hiszpańskim (1910-2021)* (Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2021) została zgłoszona jako główne osiągnięcie w przewodzie habilitacyjnym. Oprócz tego Habilitantka jest autorką 15 rozdziałów w monografiach wieloautorskich, 24 artykułów w czasopismach oraz 17 recenzji. Niektóre ze wspomnianych tekstów opublikowała w językach hiszpańskim i angielskim. Część artykułów ukazała się w czasopismach takich jak „Kwartalnik Filmowy” (100 pkt.), „Transformacje” (70 pkt.) czy „Kultura Współczesna” (70 pkt.). Trzy kolejne artykuły zostały przyjęte do druku.

Dr Joanna Aleksandrowicz wzięła ponadto udział jako referentka w 8 konferencjach naukowych, a także w wielu wyjazdach studyjnych, w których trakcie prowadziła badania w różnych ośrodkach naukowych i kulturalnych w Europie oraz Ameryce Północnej. W latach 2017–2018 realizowała grant otrzymany w ramach konkursu Miniatura 1 na indywidualny

projekt badawczy pt. *Analiza twórczości filmowej i nowych tendencji w kinie portugalskim lat 80. i 90. XX w.* Wyniki badań opublikowała w artykule *Portugalia* zawartym w czwartym tomie serii *Historia kina* pod red. Tadeusza Lubelskiego, Iwony Sowińskiej i Rafała Syski (Universitas, Kraków 2019). Dr Joanna Aleksandrowicz jest członkinią Polskiego Towarzystwa Badań nad Filmem i Mediami; współpracuje ponadto z Polskim Towarzystwem Filologicznym oraz z komitetem redakcyjnym rocznika „Scripta Classica”.

Jako nauczycielka akademicka Habilitantka jest związana z prowadzonymi na Wydziale Humanistycznym UŚ kierunkami mediteranistyka, kulturoznawstwo, kultury mediów, a także filologia romańska i międzyobszarowe studia polskie. Do momentu złożenia wniosku o wszczęcie procedury habilitacyjnej wypromowała 54 prace licencjackie; obecnie sprawuje promotorską opiekę nad 13 kolejnymi oraz nad 15 rozprawami magisterskimi. Doktor Joanna Aleksandrowicz pełniła także funkcję opiekunki praktyk zawodowych na kierunku kulturoznawstwo oraz przygotowała i realizowała indywidualny program nauczania dla studentów hiszpańskojęzycznych w ramach programu Erasmus+.

Habilitantka była także promotorem pomocniczym w dwóch przewodach doktorskich (Barbara Orzeł, *Aplikacja mobilna jako zjawisko kulturowe*, promotor: prof. dr hab. Tadeusz Miczka; Monika Wojtas-Tarnowska, *Gry taneczne w kinie Carlosa Saury*, promotor: prof. dr hab. Tadeusz Miczka). Działa również w obszarze popularyzacji nauki, wygłaszając prelekcje i biorąc udział w dyskusjach organizowanych w rozmaitych instytucjach oświatowych i kulturalnych.

Przedmiotem oceny Recenzentów oraz Członków Komisji stały się przedłożone przez Habilitantkę dokonania naukowe, dydaktyczne, organizacyjne oraz popularyzatorskie, w tym wskazana jako główne osiągnięcie książka *Obrazy Andaluzji w kinie hiszpańskim (1910-2021)*. Monografia ta – unikatowa na tle badań przeprowadzonych do tej pory w światowym filmoznawstwie – stawia sobie za cel ukazanie zmian zachodzących w obrazowaniu Andaluzji w kinematografii hiszpańskiej od okresu niemego po kino najnowsze. Nowatorski charakter rozprawy wiąże się między innymi z analizą często nieznanych i niedostępnych w kraju filmów i opracowań naukowych. Przygotowując monografię, Autorka sięgnęła do 500 publikacji, głównie hiszpańskojęzycznych oraz przeprowadziła analizy 310 filmów fabularnych z lat 1910–2021, uzupełniając dodatkowo swoje spostrzeżenia o odniesienia do najważniejszych filmów dokumentalnych i seriali telewizyjnych o andaluzyjskiej tematyce, (64 kolejne tytuły). Charakterystyczne dla książki dążenie do całościowego ujęcia podejmowanego tematu pozwala Habilitantce ukazać zarówno zmiany zachodzące w poszczególnych okresach, jak i reinterpretacje powracających motywów, co stanowi znaczący wkład w badania nad kinem hiszpańskim.

Praca składa się z części wstępnej, prezentującej cele podjętego projektu i podstawowe teoretyczne rozpoznania poczynione przez Autorkę, oraz z trzech części analitycznych: *Andaluzja i españolada. Kreowanie obrazu; Podróże na Południe. Odkrywanie Innego; Palmy z kartonu i cante jondo na blokowisku. Przełamywanie stereotypów*. Całość wieńczy część o nazwie *Konkluzje*, w której Autorka nie tylko wysnuwa wnioski z przeprowadzonych analiz, lecz także wytycza potencjalne dalsze ścieżki badawcze związane z interesującym ją tematem.

Kluczowa z perspektywy wątków podjętych przez Habilitantkę jest analiza trzech głównych problemów: kreowania wizerunku Andaluzji przez twórców españolady,

obrazowania związanego z doświadczeniem podróży oraz strategii przełamania stereotypowej wizji regionu. Wątki te zostały w monografii zaprezentowane w ujęciu diachronicznym, co pozwoliło Autorce na wskazanie zarówno tendencji dominujących w wybranych epokach w dziejach kina hiszpańskiego, jak i na jednoczesne występowanie odmiennych zjawisk oraz ich wzajemne oddziaływanie.

W czasie posiedzenia w dniu 6 marca 2023 roku, oprócz Recenzentów: prof. dr hab. Małgorzaty Radkiewicz, prof. dra hab. Krzysztofa Loski, dr hab. Ewy Katarzyny Citko, prof. UwB oraz dr hab. Sebastiana Jakuba Konefała, prof. UG, o dorobku p. dr Joanny Aleksandrowicz wypowiedzieli się: Przewodniczący Komisji – dr hab. Konrad Klejsa, prof. UŁ, Członkini Komisji: dr hab. Ilona Copik, prof. UŚ oraz Sekretarz – dr hab. Magdalena Kempna-Pięiążek, prof. UŚ. Zarówno wygłoszone opinie, jak i nadesłane recenzje, z których każda spełnia formalne wymogi, zawierały **pozytywną konkluzję**.

Ocena głównego osiągnięcia wskazanego przez Habilitantkę

Wszyscy Recenzenci oraz Członkowie Komisji ocenili monografię *Obrazy Andaluzji w kinie hiszpańskim (1910-2021)* jako odpowiadającą wymogom określonym w ustawie *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. Ich zdaniem, spełnia ona kryterium znaczącego wkładu w rozwój dyscypliny nauki o kulturze i religii.

Zdaniem prof. Małgorzaty Radkiewicz, „starannie przygotowana monografia, z imponującą bibliografią i filmografią (...) to potwierdzenie umiejętności prowadzenia samodzielnych badań nad obcą kulturą i kinematografią” (recenzja, s. 4). Recenzentka uważa także, że Habilitantce udało się sprostać konieczności przeprowadzenia gruntownych badań archiwalnych w lokalnych zbiorach i filmotekach narodowych. Za szczególnie cenne prof. Radkiewicz uważa zaakcentowanie przez dr Aleksandrowicz „wątków związanych z innością i odmiennością, a także z przepływem treści kulturowych oraz migracją wewnętrzną i zewnętrzną” (s. 4). Recenzentka docenia także osobiste zaangażowanie Habilitantki w eksplorację kultury hiszpańskiej „od środka”.

W nadesłanej recenzji prof. Krzysztof Loska nazywa monografię przedstawioną do oceny „dziełem monumentalnym (...), świetnie napisanym, imponującym erudycją oraz wszechstronną znajomością kontekstów kulturowych, artystycznych i społecznych” (recenzja, s. 1). Zadanie postawione przez Habilitantkę Recenzent uznaje za wyraziście określone, proponowane przez nią ujęcie tematu – za nowatorskie, a samo rozpoznanie owego tematu – za wieloaspektowe.

Uwagi te korespondują z wygłoszonymi podczas posiedzenia Komisji aprobatywnymi opiniami Sekretarza Komisji, prof. UŚ Magdaleny Kempnej-Pięiążek, przede wszystkim zaś ze spostrzeżeniem Przewodniczącego, prof. UŁ Konrada Klejsy, na temat tego, że przedstawiona monografia z naddatkiem spełnia oczekiwania stawiane wyczerpującej monografii przedmiotu. Pokrywają się również z rozpoznaniem kolejnej Recenzentki, prof. UwB Ewy Katarzyny Citko, która uważa, że „analizy przeprowadzone w książce mają charakter wielowątkowy i pogłębiony”, a dr Aleksandrowicz „wykazała się doskonałą znajomością kina hiszpańskiego i umiejętnościami jego wnikliwej, oryginalnej interpretacji” (recenzja, s. 4). Przyjętą przez Autorkę koncepcję metodologiczną Recenzentka uznaje za spójną, zaproponowaną przez nią klasyfikację za trafną, a przedstawione analizy i interpretacje za

wnikliwe, szczególnie we fragmentach, które „ukazują złożoność kulturotwórczej roli podróży oraz eksponują różnorodne napięcia pomiędzy filmowym światem przedstawionym a wyobrazeniami Andaluzji funkcjonującymi w wyobraźni zarówno odbiorców, jak i ekranowych bohaterów” (s. 3). W swojej opinii Recenzentka podkreśla nowatorski w skali światowej charakter monografii, a także docenia jej aspekty merytoryczne i formalne: zarówno konsekwencję w realizowaniu obranych metod badawczych, jak i wnikliwe oraz krytyczne opracowanie imponujących rozmiarów bibliografii i filmografii.

O innowacyjności badań prowadzonych przez dr Joannę Aleksandrowicz w czasie posiedzenia Komisji wspominała również prof. UŚ Ilona Copik, która uznała pracę Habilitantki za oryginalną i nowatorską, wypełniającą istotną lukę w polskim filmoznawstwie oraz stanowiącą znaczny wkład w rozwój dyscypliny. Wątek pionierkości rozprawy przedstawionej do oceny porusza też w nadesłanej recenzji prof. UG Sebastian Jakub Konefał. Jego zdaniem, „Autorka wyróżnia się świetnym opanowaniem umiejętności porządkowania i strukturyzowania wiedzy oraz cnotą stawiania wyraźnych tez, argumentów i konkluzji” (recenzja, s. 6-7). Przyjęcie przez Habilitantkę w opisywaniu kolejnych zjawisk ujęcia diachronicznego Recenzent uważa za słuszną decyzję, a także wskazuje fragmenty rozprawy szczególnie cenne pod względem merytorycznym, m.in. przekonujące analizy musicali folklorystycznych, bardzo ciekawe badania prowadzone z perspektywy synchronicznej oraz analizy i interpretacje osadzone w spektrum badawczym antropologii miasta.

Wszyscy Recenzenci uznają, że przedstawione przez dr Joannę Aleksandrowicz osiągnięcie stanowi świadectwo konsekwentnego rozwoju badawczego oraz wskazują na jej doskonałe kompetencje językowe. Prof. UG Sebastian Jakub Konefał argumentuje, że kompetencje te pozwalają „Habilitantce przekonująco analizować niuanse dialektyczne w dialogach, które są ważnym narzędziem podkreślania różnic kulturowych – intrygująco reinterpretowanych i dekonstruowanych zwłaszcza w kinie najnowszym” (s. 7). O konsekwentnym rozwoju badawczym Habilitantki w czasie posiedzenia Komisji wspominała również prof. UŚ Ilona Copik, stwierdzając, że dr Joanna Aleksandrowicz wykazuje się samodzielnością badawczą i dużą aktywnością naukową, skupioną na wybranym i konsekwentnie eksplorowanym obszarze badań, odznaczając się przy tym erudycyjną wiedzą oraz doskonałymi umiejętnościami analityczno-interpretacyjnymi.

Wśród nielicznych zastrzeżeń względem rozprawy przedstawionej do oceny można wyróżnić uwagi związane z aparatem pojęciowym stosowanym przez Habilitantkę. Prof. Krzysztof Loska zwraca w tym kontekście uwagę na to, że kilkakrotnie przywoływane przez Autorkę już we wstępie słowo *españolada* powinno zostać wyjaśnione wcześniej niż na 25-27 s. rozprawy (s. 2). Recenzent sądzi również, że – z perspektywy wątków podjętych w książce – cenna byłaby „większa świadomość teoretyczna przy używaniu kluczowych terminów literackich – jak groteska, parodia czy ironia – może nawet spojrzenie na omawiane dzieła z perspektywy strategii »karnawalizacji« świata przedstawionego, opisanej niegdyś przez Michała Bachtina” (s. 6). Na pewne braki w zakresie terminologii i nawiązań do istotnych koncepcji wskazuje również prof. UG Sebastian Jakub Konefał, zwracający uwagę na to, że Habilitantka nie tylko unika w swojej monografii pojęć takich jak *tourist gaze*, ponowoczesność, zwrot przestrzenny, *lieux de mémoire* czy *simulacrum*, lecz także nie przywołuje „twórców ważkich koncepcji związanych z badaniem tożsamości lokalnych i narodowych” (s. 8-9). Zdaniem Recenzenta, cenne byłoby także większe skupienie się Habilitantki na ekonomii kina oraz poświęcenie uwagi kategoriom takim jak transnarodowość oraz *heritage cinema* (s. 9).

Niewielkie zastrzeżenia budzi także sposób opracowania przez Habilitantkę zgromadzonego materiału. Prof. Krzysztof Loska uważa, że „chęć omówienia (...) ponad trzystu filmów, wraz z ich uwarunkowaniami historycznymi, sprawiła, że czytelnik został przytłoczony nadmiarem szczegółowych informacji” (s. 1). Z kolei prof. UG Sebastian Jakub Konefał stwierdza, że „dr Aleksandrowicz czasem nazbyt mocno polega na opiniach interpretacyjnych akademików i academiczek jedynie z tego [hiszpańskojęzycznego] kręgu językowego, pomijając lub umniejszając tym swoje oryginalne pomysły na odczytanie danego motywu, a także zbyt rzadko poddając dyskusji opinie innych badaczy” (s. 9). Ostatecznie jednak Recenzent znajduje uzasadnienie dla takiej strategii, zwracając uwagę na to, że we wcześniej książce – będącej efektem projektu doktorskiego – Habilitantka zaprezentowała „niezwykle precyzyjne użycie aparatury metodologicznej” (s. 10).

Ocena pozostałych osiągnięć i działalności popularyzującej naukę

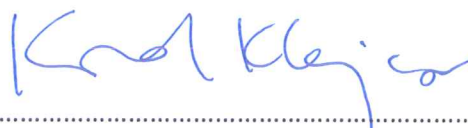
Opinie Recenzentów i Członków Komisji dotyczące pozostałego dorobku naukowego Habilitantki są jednoznacznie pozytywne. Prof. UwB Ewa Katarzyna Citko oraz prof. UG Sebastian Jakub Konefał zwracają w tym kontekście szczególną uwagę na monografię *Pomiędzy płótnem a ekranem. Inspiracje twórczością Goi w kinie hiszpańskim*, prof. Małgorzata Radkiewicz – na rozdział monograficzny o kinie Portugalii zamieszczony w czwartym tomie serii *Historia kina* oraz na powiązany z nim grant uzyskany w konkursie Miniatura 1, a prof. Krzysztof Loska – na cykl publikacji poświęconych badaniu kina hiszpańskiego. Z aprobatą Członków i Recenzentów Komisji spotkały się również komparatystyczne badania prowadzone przez dr Joannę Aleksandrowicz (m.in. w zakresie filmowych adaptacji literatury) oraz jej publikacje na temat kina Dalekiego Wschodu.

Równocześnie wszyscy Recenzenci jednomyślnie zwracają uwagę na stosunkowo niski współczynnik umiędzynarodowienia badań prowadzonych przez dr Joannę Aleksandrowicz. Brak udziału w zagranicznych konferencjach oraz niewielka liczba publikacji w językach innym niż polski to mankamenty, zdaniem Komisji, dość zaskakujące w świetle zarówno kompetencji językowych, jak i międzynarodowego charakteru badań prowadzonych przez Habilitantkę. Podczas posiedzenia Komisji prof. UŁ Konrad Klejsa przypomniał jednak, że brak udziału w zagranicznych konferencjach nie jest ustawowym warunkiem oceny dorobku w odniesieniu do stopnia doktora habilitowanego; z kolei prof. UŚ Magdalena Kempna-Pieniążek wyraziła przekonanie, że braki związane z upowszechnianiem swoich badań na arenie międzynarodowej zostaną w niedługim czasie uzupełnione przez Habilitantkę, na przykład w trakcie rozpoczętych przez nią prac nad syntezą historii kina hiszpańskiego.

Wszyscy Recenzenci oraz Członkowie Komisji pozytywnie oceniają osiągnięcia dydaktyczne (w szczególności w zakresie opieki nad hiszpańskojęzycznymi studentami programu Erasmus+) oraz organizacyjne Habilitantki. Prof. UG Sebastian Jakub Konefał stwierdza, że „Habilitantka bardzo sprawnie łączy pracę naukową z działalnością dydaktyczną, organizacyjną i popularyzującą naukę” (s. 2). Zdaniem prof. Małgorzaty Radkiewicz, osiągnięcia te – w parze z sukcesami naukowymi – potwierdzają posiadaną przez dr Aleksandrowicz „samodzielność badawczą i umiejętność konsekwentnego budowania kariery naukowej” (s. 3), a w opinii prof. UwB Ewy Katarzyny Citko, prowadzona przez Habilitantkę współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym nie tylko wpisuje się w misję uniwersytecką, lecz także umożliwia „upowszechnianie wiedzy w środowisku i instytucjach kultury z zakresu prowadzonych przez nią badań naukowych oraz popularyzacji ich wyników” (s. 8).

Konkluzja

Biorąc pod uwagę opinie Recenzentów oraz Członków Komisji, jak również przebieg kolokwium habilitacyjnego, odpowiedzi udzielone przez Habilitantkę na zadanie pytania oraz dyskusję podczas posiedzenia w dniu 6 marca 2023 roku, w której komentowano dorobek i naukową sylwetkę Habilitantki, Komisja wnioskuje do Rady Instytutu Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego o nadanie dr Joannie Aleksandrowicz stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o kulturze i religii.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Krzysztof Klejso', written over a horizontal dotted line.

(podpis Przewodniczącego Komisji)